

Ольга Лазарович

ORCID: 0000-0002-4130-2959

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,

м. Івано-Франківськ (Україна)

Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. W. Stefanyka, Iwano-Frankowsk (Ukraina)

Метафора та її функції в новелах Василя Стефаника

Анотація

У пропонованій статті аналізуються метафора та метафоричні конструкції у новелах Василя Стефаника. Метафора у мовознавстві є одним із шляхів до розуміння і пізнання світу, тому в мовній системі метафора трактується як універсальний механізм семантичних змін, має антропоцентричний характер та ґрунтується на семантичних і концептуальних знаннях людини про навколишній світ. У художньому світі Василя Стефаника метафора є засобом творення портретних характеристик та образів, а часто виконує оцінну функцію.

Ключові слова: метафора, природа та функції метафори, антропоцентричний характер метафор, метафоричні образи, новели

Вступ. Вивчення когнітивних аспектів семантики слова є одним із важливим напрямків в розробці цілого ряду актуальних на даний час лінгвістичних досліджень, які ставлять собі за мету розкрити суть тих складних процесів, які забезпечують мовну діяльність людини, її здатність розуміти і формувати висловлювання. Для більшості людей метафора – це засіб поетичного і риторичного вираження, який належить скоріше до незвичної мови, ніж до сфери повсякденного спілкування. На противагу цій точці зору існує думка, що метафора пронизує все наше повсякденне життя і проявляється не лише в мові, але і в мисленні та діяльності. Метафора застосовується в різноманітних видах текстів різних функціональних стилів та жанрів. Найчастіше, звичайно, метафора реалізується в художньому, публіцистичному та розмовно-побутовому функціональних стилях, в яких вона виступає як стилістичний прийом чи спосіб образного вираження змісту для підсилення образно-виразної функції мовлення. Якщо ж говорити про метафору в широкому розумінні, яка функціонує у мові та мисленні, то в такому випадку в будь-якому тексті будь-якого стилю та жанру ми зустрічаємо метафору.

Мета статті – проаналізувати метафори у новелах Василя Стефаника, (“Мое слово” “Скін”, “Лан”, “Дорога”, “Виводили з села”, “Стратився”), осмислити їх природу та функції, адже саме метафори якби “розширюють” невеликі за обсягом та структурою новели, несуть глибоку інформативність, надають їм об’ємності та неперевершеного змісту.

Основна частина. Термін «метафора» (від грец. *μεταφορά* – перенесення) – троп чи механізм мов (семантичний процес), при якому форма мовної одиниці або оформлення мовної категорії переноситься з одного об’єкта позначення на інший на основі певної подібності між цими об’єктами при відображенні в свідомості мовця¹.

У мовознавстві метафори розглядаються як “парадокс”, “аномалії” чи, навіть, як “ненормативне явище”. В цьому аспекті метафору розглядали Ю.Д. Апресян, С. Левін, Ц. Тодоров, У. Чейф (“аномалії”), П. Валері, Л. Шпіцер (“відхилення”), Ж. Дюбуа (“семантичні скандали”), Ж. Коен (“насильство над мовою”), Ю. Лотман (“порушення правильної побудови ланцюжків слів”, “відхилення від очікуваної частотної моделі”), М. Мюллер (“хвороби мови”), Ж. Петар (“руйнування”), С. Райл (“категорійна помилка”), К.М. Тарбеїн (“результат неправильного використання мови”) тощо².

В когнітивній лінгвістиці метафора розглядається не просто як троп, риторичний механізм прикрашення мовлення, а як фундаментальний когнітивний інструмент, що організовує наші думки, оформляє судження та структурує мову, “це специфічний мисленневий процес, в якому ми розуміємо одну сферу досвіду в поняттях іншої сфери”³.

Метафора – це перенесення назви з одних предметів, явищ, дій, ознак на інші на основі подібності між ними. Наприклад: *ріка спогадів, вогонь почуттів, час біжить, сонце усміхається, ліс спить*.

Різновидом метафори є метафоричний епітет – художнє означення, яке образно характеризує якийсь предмет чи явище: *чорна земля, чорні скиби, синє поле, глуха осінь, білі сліди*.

Дж. Лакофф та Дж. Джонсон відносно метафори виділяють такі особливості:

---

¹ Українська мова. Енциклопедія. Під ред. Русанівського В.Н., Тараненка О.О., Зяблюк М.П. та ін. Київ, 2000. С. 307.

² Гуцол С.Ю. Метафора як спосіб символічного вираження внутрішнього досвіду особистості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://novun.kpi.ua/2007-3-1/05_Guzol.pdf.

³ Телія В.Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира*. Москва, 1988. С. 206.

- 1) не завжди може бути встановлена істина. Словосполучення *звичайний сірий день*, з однієї сторони, не несе жодної інформації, а з іншої – *сірий* означає буденний. В даному випадку неможливо встановити істину, потрібно знати про що йдеться;
- 2) образна метафора не відповідає своєму суб'єктові;
- 3) неможливість інверсії (перестановки) членів метафори⁴.

При творенні метафор використовуються різні підходи: *семасіологічний* – один з головних шляхів утворення переносного значення, зміни значень мовних одиниць та розвитку мовної семантики; *ономасіологічний* – як один із загальних принципів номінації (назви різного роду западин рельєфу назвами посуду: *казан, котел, корито*); *поетично-стилістичний* – як один із тропів; *лінгвофілософський та етнолінгвістичний* – як спосіб світобачення, моделювання світу і творення мовної картини світу, сприйняття світу певним народом тощо: *набиратися сили, іти вперед, підніматися вгору* (про кар'єрний ріст), *на крилах радості*.

Погоджуємося з думкою мовознавців про те, що метафора за своєю природою – це не тільки мовне явище, але і концептуальне. Когнітивний процес, який приводить до створення метафори, включений в ширший процес пізнання.

Як зазначає Дж. Лакофф, “...метафора пронизує все наше повсякденне життя і проявляється не лише в мові, а в мисленні та дії. Наша побутова понятійна система, в рамках якої ми мислимо і діємо, метафорична за своєю сутністю”⁵ (переклад – наш). На думку Дж. Лакоффа, метафори полегшують процес мислення, дають нам емпіричні рамки, всередині яких ми можемо опановувати отримані абстрактні концепти.

Василь Стефаник – один із найвизначніших творців малої прози. “Найкраща біографія Стефаника – це його творчість. Парадоксальність цієї думки в тому, що її можна прикласти до життя і творчості багатьох майстрів слова, творчий і життєвий шлях яких органічно зливалися один з одним. Та в Стефаника це поєднання виступає з особливою силою. Правда його творчості – це правда його життя, і ту правду він гострить на кремені своєї душі”⁶. Кожен художній твір містить у собі не лише прямий, адекватно виражений у слові, а й внутрішній, прихований зміст, внутрішню форму, що створюється, в тому числі, за допомогою метафор та метафоричних конструкцій. Основу

⁴ Лакофф Дж., Джонсон М. Метафори, котрими ми живём. *Теорія метафори*: Сб. науч. работ. Москва: Прогресс, 1990. С. 387.

⁵ Lakoff George. *Metafory w naszym życiu*. Przełożył Tomasz Kreszowski. Warszawa, 1988. S. 12.

⁶ Гаморак Ю. Василь Стефаник (Спроба біографії). *Василь Стефаник. Роса*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. С.5.

внутрішньої форми творів Василя Стефаника, структурує архетипний образ долі⁷: долі селянина, долі матері, долі героїв. Письменник уникає докладних описів, проте добирає такі деталі, такі слова й образи, з допомогою яких проникає до найглибших глибин людської душі.

Художня дія в Стефаниковому “царстві” розгортається принаймні в трьох смислових вимірах водночас: метафізичній, психологічній та соціальній, отримуючи наповнення з кожної з них. Причому соціальний план зображення і вираження існує в нього нарівні з іншими як повнокровна і самодостатня величина⁸. Аналізуючи новели Василя Стефаника, звертають на себе увагу короткі назви: “Скін”, “Лан”, “Дорога”, “Виводили з села”. Іменник *скін* утворено від дієслова *сконати*, тобто *померти*. Але В. Стефаник не використовує іменник *смерть*, а *скін*, щоб підкреслити ті муки, які переживає старий Лесь, що лежить і не може померти⁹: “Умирати би кожному, смерть не страшна, але довга лежа – ото мука. І Лесь мучився”¹⁰ (“Скін”, с. 63).

Назва *лан*, що означає безмірне поле, теж символічно-метафорична: “Довгий такий та широкий дуже, що оком зідріти не мож. Пливе у вітрі, в сонцю потапає. Людські ниви заливає. Як широкий довгий невід. Вилловить нивки, як дрібоньку рибу. Отой лан”. Ота “безкрайність лану” символізує тяжку працю жінки, “яка прив’язана чорним волоссям до чорної землі, як камінь” (“Лан”, с. 63).

У новелі “Дорога” центральний образ твору – дорога. Це своєрідне осмислення життєвого шляху, від народження і до смерті, тому назва співвідносна з міфологічним значенням: дорога – це життєвий шлях людини.

Назва “Виводили з села” без знання реалій того часу здавалася б незрозумілою, власне автор порушує тему рекрутчини, яка була великим соціальним лихом для *іляві пасма і подобала тота хмара на закривавлену голову якогось* свягалицького селянства. “Турма людей” проводить в рекрути молодого парубка.

Художнє мислення Василя Стефаника як новеліста постійно акумулює невеликі структури (аналізовані тексти за розміром сторінка-дві), в яких розширювальну функцію виконує саме процесуальна метафора. Уже у першому реченні в новелі “Виводили з села” знаходимо метафоричний образ закам’янілої червоної хмари: «Над заходом червона хмара закам’яніла.

⁷ Піхманець Р. Метафізика крові. *Василь Стефаник. Зібрання творів. Том 1, книга 1.* Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. С. 577.

⁸ *Ibidem*, с.668.

⁹ У народній творчості серед прокльонів є й таке: *Щобис не сконав / не сконала* як побажання довгої мученицької смерті.

¹⁰ Тут і далі цитуємо за: Василь Стефаник. *Роса.* Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015, подаючи в дужках назву новели та сторінку.

Довкола неї заря обкинула свої бтого. Из-за тої голови промикалися лучі сонця”. “Цей образ асоціюється з муками, приреченістю, розп’яттям”¹¹. Потім виникає узагальнений образ людей: *На подвір’ю стояла гурма людей. Від заходу било на них світло, як від червоного каміння – тверде і сталє... Як від умерлого виходили*”. Далі бачимо образ “обстриженої голови” і “...здавалося, що тота голова тепер буяла у кервавім світлі, та має впасти з пліч – деь далеко на цісарську дорогу” (“Виводили з села”, с. 36). Усі ці три образи об’єднуються і, на думку дослідника Р. Піхманця, через ці образи автор будує своєрідний місток: “...місток прокладено, асоціативне зчеплення відбулося, причому настільки очевидне, що читачеві важко навіть зрозуміти, чи він присутній на проводах у рекрути, чи на похороні”¹². Імплицитний спосіб творення образу відіграє тут важливу роль. У читача виникають різні асоціації: червона хмара у вигляді голови, далі “обстрижена голова” рекрута у “кервавім світлі” і “гурма людей” у червоному світлі. На все це накладається розпач та голосіння матері, яка відчуває, що проводить свого сина назавжди: *“Миколайку, та не йди бо! Та заки ти обернешся, то пороги в хаті поскривлюютьси, то вугли погнють. Мене не застанеш уже, і відай сам не прийдеи*” (“Виводили з села”, с. 36).

Сучасні дослідження засвідчують той факт, що метафора у своєму статичному або динамічному вияві присутня на всіх етапах пізнавально-мовленнєвої діяльності людини, спрямованої на структурування дійсності й створення її мовної картини. Така багаторівнева природа метафори визначається її поліфункційністю, а саме здатністю виконувати такі функції: номінативну (ідентифікаційну, класифікаційну) – давати індивідуальні назви або виступати номінацією якоїсь групи об’єктів; експресивну – апелювати до уяви; сугестивну – апелювати до інтуїції, тобто впливати на адресата; когнітивну – визначати спосіб мислення про світ або його фундаментальні частини, створювати уявлення про певний об’єкт або категорію об’єктів. Крім цього, за метафорою закріпилися аксіологічна та креативна функції, які позначають властивість метафори у першому випадку виражати авторську модальність, а у другому – створювати художню реальність тексту. У художньому дискурсі Василя Стефаника метафори виконують скоріше експресивну, сугестивну та когнітивну функції та відіграють важливу роль у творенні образів художнього твору, за допомогою яких читач розкриває для себе особливе бачення світу, притаманне авторові або персонажам його твору. Завдяки своїй образності метафора допомагає інтерпретувати уявлення про предмет за допомогою уявлень

¹¹ Піхманець Р. Метафізика крові. *Василь Стефаник. Зібрання творів. Том 1, книга 1.* Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. С. 570.

¹² Ibidem, с. 570.

про об'єкти, уподібнених до позначуваного, через призму асоціативних зв'язків між ними та їх спільними ознаками. Такі асоціації читач вибудовує самостійно.

Метафора є семантично мотивованою, образною лексичною одиницею з переносним значенням. Як лексична одиниця метафора є лексико-семантичним варіантом лексеми, яка перебуває у відношеннях семантичної похідності і лексичної мотивації з висхідним номінативним значенням¹³. У новелах Василя Стефаника найчастіше вживаються метафори, що утворюються шляхом перенесення дії з живих істот на неживу природу, предмети чи абстрактні поняття. Схема таких метафоричних конструкцій іменник + дієслово, так звані дієслівні метафори. У В. Стефаника знаходимо навіть декілька таких метафор у одному реченні: звізди ночували – “У днину вона [дорога – О.Л.] була безконечна, як промінь сонця, а вночі над нею всі звізди ночували”; земля сміялася, стогнала, угиналася, вітер втік – “Земля цвіла і квітами своїми сміялася до него. Земля стогнала під ударом їх сердець, а вітер втік за гори. Вона, як полотно, під ним угиналася”; огонь пожирав, залізо плакало – “Огонь їх пожирав, залізо плакало в їх руках”; квітка кидала – “Кожна квітка кидала єму одну перлу під ноги”; породилася пісня – “А як сонце родилося в крові і цілувало поміж довгії вії їх очі, то в єго серці породилася пісня”; сила і гордість впали – “Сила єго і гордість впали на тверду дорогу”; любов стояла, земля радувалася – “На свіжій ріллі під веселою дугою стояла єго любов. Земля радувалася її білими слідами”; колія летіла – “Колія летіла у світи (“Дорога”, с. 33–34);; котили слова, стіл говорить – “Коло довгого стола сидів Іван та й Проць. Котили по столі завзяті слова і схилившись слухали, що стіл говорить”; (“У корчмі”, с. 39).

Художній світ В. Стефаника пронизаний персоналізованими образами. Кожна найдрібніша річ у ньому наділений “живими ознаками”. Звідси – часто вживаний щодо їхньої характеристики прийом прозопеї, тобто надання неживим предметам властивостей живих істот. У новелах вимальовані художні образи оселі, хати, порогу, вікон, лісу, дороги, поля – все, ”...що творить єдиний космогонізований простір”¹⁴. “Любив свою дорогу, не сходив з неї ніколи. У днину вона була безконечна, як промінь сонця, а вночі над нею всі звізди ночували”; “Пішов своєю дорогою, як птах, що своїх крил на собі не

---

¹³ Німенко О.А. Метафора у лінгвістичному аспекті. С.55. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7655/1/Nimenko.pdf>.

¹⁴ Піхманець Р. Метафізика крові. Василь Стефаник. Зібрання творів. Том 1, книга 1. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. С. 617.

чує”; (Дорога, с. 33–34); “Вікна в хаті отворяються. До хати всотується біла плахта. Всотується без кінця і міри. Ясно від неї, як від сонця” (“Скін”, с. 64).

Водночас метафора активно функціонує як троп у поєднанні з іншими образно-експресивними засобами, наприклад, порівнянням: “Сльози пили, як вода з нори” (“Стратився”, с. 37); “І пісня его душі згіркла, як зігнула пшениця”; “Вбиті по коліна в землю, вони у безтямній многості падали і здоймалися. Чорними долонями стручували піт з чола і великими руками ловилися землі. Втома налила їх вони душили за собою свої діти і ревіли з болю. Здоймалися і падали. А ніч клала їх в сон, як каменів, один коло одного” (“Дорога”, с.33); “А як сонце родилося в крові і цілувало поміж довгії вії їх очі, то в его серці породилася пісня. Розспівалася в его душі як буря, розколисалася як мамино слово”; “Пішов своєю дорогою, як птах, що своїх крил на собі не чує” (“Дорога”, с.34). У новелах знаходимо метафоричні порівняльні конструкції з орудним відмінком: “Повіки великим тягарем зайшли понад очі”; “Остина лізе в рот, у горло. Палить червоними іглами і вся коло серця сходитьсь, і пече пекельним огнем, і ріже в самісіньке серце...” (“Скін”, с. 64); “Мої думки снувалися довгими скибами плодючої ріллі” (“Моє слово”, с. 31); “І знову людей побачив. Стояли лавою” (“Дорога”, с.34).

В основі метафори може бути згорнене або приховане порівняння, побудоване на подібності або контрасті явищ, у якому слова “як”, “начебто”, “немов” відсутні, але припускаються: “Переходили ліс. Листе устелило дорогу. Позагиналося у мідяні човенця, аби з водов осіннов поплисти у ту дорогу за рекрутом” (“Виводили з села”, с. 36); “Хмара очей синіх, і сивих, і чорних. Та хмара пливе до его чола, гладить его і простужує...” (“Скін”, с. 63);

Додатковий фон у створенні метафоричних образів створюють кольороназви. З однієї сторони, білий колір, як символ чистоти, моральної чистоти, світла, святості, почасти – смерті, а з іншої – чорний, як символ нещастя, страшних втрат, горя:

- 1) “Я пішов від мами в білій сорочці, сам білий.
З білої сорочки сміялися, кривдили мене і ранили.
І я ходив тихенько, як біленький кіт...
Листочок білої берези на сміттю.
- 2) “Вікна в хаті отворяються. До хати всотується біла плахта, всотується без кінця і міри. Ясно від неї, як від сонця” (“Скін”, с.64)

- 3) *А як грім трісне, то я здоймаю чоло вгору наново.
І лечу, лечу на чорних хмарах...
Золотою стрілою прорізую світляні висоти.
В чорний чупер ховаються звізди, як у чорну хмару* (“Моє слово”, с. 31).
- 4) *“А посеред розкопаних корчів спить мама. Як рана ноги, бо покалічені,
посічені, поорані. Прив’язана чорним волоссям до чорної землі, як
камінь... Чорний ворон знявся, облітає, облітає та й кряче”* (“Лан”, с.63); *“поклав на чорну ріллю окрушки своєї пісні* (“Дорога”, с.35);

Важливу роль відіграє червоний колір, кровавий (у Василя Стефаника – кервавий) як символ тривоги, страждань: *“...червона хмара закаменіла”,
“...голова тепер буяла у кервавім світлі”*; (“Виводили з села”, с.36).

Часом автор використовує палітру кольорів, які допомагають підсилити протиставлення “праворуч мене” – “ліворуч мене”, порівнюючи реальність та “уявний світ”, те, що є “в серці” героя:

*“Я створив собі свій світ.
Праворуч мене синє поле і чорні скиби, і білий плуг, і пісня, і піт солений.
Ліворуч чорна машина, що з червоного рота прокльоном стогне.
А в серці моїм мій світ шовком тканий, сріблом білим мережаний
і перлами обкинений.
У своїм царстві”* (“Моє слово”, с. 32).

Для творення метафор використовуються, в першу чергу, риси, які характерні і властиві стереотипам. Стереотип у мові – це спостереження, спрощене, схематичне і узагальнююче зображення певної категорії, інституцій (школи, поліції), події (виборів, весілля), яким притаманні позитивні або негативні риси. Стереотип існує у підсвідомості людей, закріплюється у мові у переносному чи етимологічному значенні, у ідіомах та синтаксичних конструкціях. Стереотип є специфічною когнітивною структурою, тільки з погляду на ту специфіку, яка полягає у поєднанні пізнавального і емоційного чинника, отримуємо структуру прагматичну. Так само і метафора, позначаючи щось нове, ще не оброблене свідомістю людини (а тому й незвичайне поєднання слів), дозволяє засвоювати, осмислювати, переробляти той минулий досвід, який міститься в пам’яті індивідуума і на основі котрого створюється сама, тому процеси метафоризації постійні та безперервні. Стереотипними можна вважати такі метафоричні сполучення *чорний ворон, чорна рілля, заніміти від болю, мамина сорочка, гірка доля* та ін.

У концептуальній картині Василя Стефаника когнітивна метафора має конкретну характеристику. Наприклад, метафоричний образ сходження *вверх* (до неба, до зірок) – *вниз* (падати, не досягати певних цілей). Переваги когнітивного розуміння традиційних метафоричних перенесень полягають в новому підході до самого механізму створення метафори: вельми важливі різноманітні і складні форми взаємопроникнення концептуальної, мовної і художньої сфер. Метафора часто припускає багатозначне згущування думки, будучи тільки підказкою, причому мінімальною: “*А як грім трісне, то я здоймаю чоло вгору наново. І лечу, лечу по чорних хмарах. Золотою стрілою прорізую світляні висоти... Але до сонця дійти я не годен. І падаю з високості в долину*” (“Моє слово”, с. 32–33).

В науці метафори поділяють на: інтуїтивні (діафора) та експресивні (епіфора). Інтуїтивні метафори розраховані на адресата та відомі усім. Як правило, такі метафори знаходимо у словниках. В українській мові це, наприклад, метафори *совість замучила, мучить совість, втрачена совість, совість втекла*. У В. Стефаника знаходимо такого типу метафори: “*Поле рівне, далеке, під сонцем спечене. Воно води просить, дрожить і усіляке зілля до себе клонить, аби з него води напитися...*”; “*Він держався каганця всею моцею і не давався смерті. Повіки великим тягарем зайшли понад очі*” (“Скін”, с. 63).

Експресивні метафори – це спосіб мислення про світ. Їх переважно використовують у літературних творах. Для таких метафор важливий контекст. Ось яскравий приклад використання лексичної епіфори – повторення одного й того ж слова: “*Я йду, йду, мамо. Не йди, не йди синку. Пішов, бо стелилася перед єго очима ясна і далека*”. Або ж: “*І пісня єго душі згіркла, як зігнула тиениця. Очі єго помутніли, а чоло єго подобало на скаламучену керничку при дорозі. Сила єго і гордість впали на тверду дорогу*” (“Дорога“, с. 33). *А в своїм світі я живу, живу! Як бездумний бреду хмарою своєї безумності* (“Моє слово“, с. 32).

За самою природою метафора має оцінний зміст. Класифікацію моделей метафоричної оцінної лексики можна провести під кутом “хороше – погане”. Слова “*хороший – поганий*” самі по собі не мають метафоричного змісту, а виражають тільки ставлення суб’єкта оцінки до її об’єкта, а, значить, відсутня семантична основа для метафоризації. Інколи позитивну чи негативну оцінку метафори можна визначити тільки в контексті. Прикметник *гострий* не має оцінного позитивного чи негативного значення, але метафори *гострий слух* (з позитивною оцінкою) чи *гостра критика* (з негативною оцінкою) у контексті мають яскраво виражену оцінку. Л. Федорова виділяє метафори меліоративної

(позитивної) та пейоративної (негативної) оцінки, а також експресивно-оцінні й емотивно-забарвлені метафори, які впливають на думки й переконання, викликають певні реакції в тих, хто сприймає інформацію¹⁵.

Висновок. Розглядаючи метафору як мовне явище, можна стверджувати, що саме метафоризація відіграє важливу роль у творенні художніх образів та є важливим засобом, навіть своєрідним згустком, творення концептів. Відображення дійсності з допомогою метафор розкриває особливості бачення світу тієї чи іншої культури, ментальні характеристики певного народу. Творячи метафору, письменник обирає слово-основу метафори і відповідні ознаки на основі власного досвіду, наявної системи уявлень та асоціацій, тобто, можна говорити, що антропоцентризм метафори визначається участю автора у її творенні та інтерпретації. Новели Василя Стефаника насичені метафорами та метафоричними конструкціями, що допомагає читачеві заглибитися у художній світ автора, вони значно розширюють уяву та викликають певні асоціації.

Бібліографія

1. Аристотель. Риторика. *Аристотель и античная литература*. Москва: Наука, 1978. С.164–229.
2. Гаморак Ю. Василь Стефаник (Спроба біографії). *Василь Стефаник. Роса*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. С. 5–30.
3. Голянич М. Внутрішня форма слова і художній текст. Коломия: Видавничо-поліграфічне товариство «Вік», 1997.
4. Гуцол С.Ю. Метафора як спосіб символічного вираження внутрішнього досвіду особистості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2007-3-1/05_Guzol.pdf.
5. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафори, котoryми ми живём. *Теория метафоры*: Сб. науч. работ. Москва: Прогресс, 1990. С. 387 – 416.
6. Німенко О.А. Метафора у лінгвістичному аспекті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/7655/1/Nimenko.pdf>
7. Піхманець Р. Метафізика крові. *Василь Стефаник. Зібрання творів. Том 1, книга 1*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. С. 571–671.
8. Потебня А.А. Теоретическая поэтика. Москва, 1990.
9. Стефаник Василь. *Роса*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. 179 с.
10. Телия В.Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира*. Москва, 1988.
11. Українська мова. Енциклопедія. Під ред. Русанівського В.Н., Тараненка О.О., Зяблюк М.П. та ін. Київ, 2000. 752 с.
12. Федорова Л. М. Категорія оцінки: до проблеми становлення та вираження в слові. *Українська мова*. 2013. № 1. С. 115–121.
13. Lakoff George. *Metafory w naszym życiu*. Przełożył Tomasz Kreszowski. Warszawa, 1988.

---

¹⁵ Федорова Л. М. Категорія оцінки: до проблеми становлення та вираження в слові. *Українська мова*. 2013. № 1. С. 119.

Metafora a jej funkcje w nowelach Wasyla Stefanyka

Streszczenie

W przedstawionym artykule poddano analizie metaforę oraz konstrukcje metaforyczne w nowelach Wasyla Stefanyka. W językoznawstwie metafora jest jednym ze sposobów rozumienia i poznawania świata, dlatego w perspektywie językoznawczej metafora jest interpretowana jako uniwersalny mechanizm zmian semantycznych, który ma charakter antropocentryczny i opiera się na semantycznej i konceptualnej wiedzy o otaczającym świecie. W świecie artystycznym Wasyla Stefanyka metafora jest instrumentem tworzenia portretów bohaterów albo artystycznych obrazów, a często pełni funkcję aksjologiczną.

Słowa kluczowe: metafora, natura i funkcje metafory, antropocentryczny charakter metafor, obrazy metaforyczne, nowele

Metaphor and its functions in the novels Vasyl Stefanyk's

Abstract

The article deals with the metaphor and metaphor constructions in the novels by Vasyl Stefanyk. In linguistics, metaphor is one of the ways to understand and knowledge of the world, so in the language system metaphor is interpreted as a universal mechanism of semantic change, it has an anthropocentric nature and is based on semantic and conceptual knowledge of the world. In Vasyl Stefanyk's artistic world, metaphor is a mean of creating portrait characteristics and images, and often performs an evaluative function.

Keywords: metaphor, nature and functions of metaphor, anthropocentric character of metaphors, metaphoric images, novels